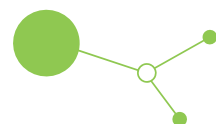

RE-ENFORCE

URYCHLENÍ OBNOVY LESŮ VE STŘEDNÍ EVROPĚ PROSTŘEDNICTVÍM HARMONIZACE DEFINIC, POLITIK A AKČNÍCH PLÁNŮ

Stefan Ebner, Bundesforschungszentrum für Wald, BFW

STRUČNÉ SHRnutí

Evropské lesy čelí rostoucímu tlaku v důsledku větrných kalamit, sucha, požárů a gradací škůdců. Dopady těchto vlivů dále umocňuje změna klimatu. Snahy jednotlivých států o obnovu lesních ekosystémů však zůstávají roztržité - narážejí na nejednotné definice, nerovnoměrné financování a nekoordinovaný monitoring. Bez nastavení společného postupu obnovy hrozí, že členské státy nesplní právně závazné cíle obnovy lesů stanovené v Nařízení o obnově přírody (Nature Restoration Regulation): obnova 30 % degradovaných lesů do roku 2030, 60 % do roku 2040 a 90 % do roku 2050.

Aby obnova skutečně přispívala k cílům EU v oblasti biodiverzity, posilování odolnosti lesů a přizpůsobení se změně klimatu, je nezbytný harmonizovaný a na vědeckých poznatcích založený přístup.

Úvod

Evropské lesy hrají klíčovou roli při ochraně biodiverzity, ukládání uhlíku a poskytování ekosystémových služeb. Jsou významné především ve venkovských oblastech, kde tvoří významnou součást regionální ekonomiky. Dá se však předpokládat, že důsledky změn klimatu tyto ekologické i sociální funkce zásadně oslabí. Zelená dohoda pro Evropu (Green Deal), Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030 a Nařízení o obnově přírody společně vytvářejí komplexní rámec pro zamezení degradace lesů a obnovu jejich funkční hodnoty. Přetrvávající rozdíly mezi ambiciózními cíli na úrovni EU a jejich praktickou implementací na úrovni jednotlivých států představují riziko zpomalení společného úsilí při obnově lesů.

HLAVNÍ VÝZVY

1. ROZDÍLNÉ NÁRODNÍ DEFINICE – ROZTŘÍŠTĚNÉ PRÁVNÍ ZÁKLADY

Nařízení o obnově přírody sice vymezuje pojem *obnovy lesa*, neposkytuje však jednotnou definici pro *degradaci lesních ekosystémů*. Jednotlivé státy tak pracují s rozdílnými definicemi, přičemž některé je nemají nadefinovány vůbec. Tyto rozdíly snižují vzájemné porozumění, kdy a jak se povinnosti obnovy lesů napříč EU uplatňují. To vede k oslabení právní jistoty i k omezení vzájemné porovnatelnosti mezi jednotlivými státy.

2. NEDOSTATEČNÁ RYCHLOST V ADAPTACI NA ZMĚNU KLIMATU – ROZHODOVÁNÍ SE ŘÍDÍ TRADICÍ, NIKOLI AKTUÁLNÍMI POZNATKY

Nařízení o obnově přírody nestanovuje konkrétní kritéria pro výběr druhů nebo proveniencí lesních dřevin. V praxi proto často převažují cíle upřednostňující rychlé zalesnění a rychlou ekonomickou návratnost. Mnohé členské státy nadále zakládají obnovu na stávajících či historických druhových skladbách, spíše než na odhadech budoucí vhodnosti druhů v měnícím se klimatu.

Nejednoznačnost budoucího vývoje růstových podmínek, včetně pravděpodobného výskytu disturbancí, spolu s nedostatky predikčních modelů pro výběr vhodných druhů představují zásadní výzvu pro dlouhodobé plánování. Klimatické modely často nemají dostatečně jemné rozlišení a lokální relevanci pro praktické využití. Krátkodobý či příliš konzervativní lesnický management tak může „uzamknout“ evropské lesy do maladaptivních trajektorií a ohrozit naplňování cílů obnovy a zvyšování odolnosti lesů vystavených klimatické změně.

3. PROBLEMATICKÉ FINANCOVÁNÍ – UPŘEDNOSTŇOVÁNÍ KRÁTKODOBÝCH PROJEKTŮ SNIŽUJE EFEKTIVITU DLOUHODOBÝCH STRATEGIÍ OBNOVY

Efektivita obnovy lesů je zásadně ovlivňována roztržitými a krátkodobými mechanismy finanční podpory. Řada programů je zaměřena na konkrétní státy, projekty nebo typy disturbancí, což komplikuje kontinuitu, škálování i strategickou koordinaci. Tyto krátkodobé programy finanční podpory navíc často zvýhodňují přímé a snadno měřitelné zásahy (např. výsadbu určitého počtu stromů) před ekologicky efektivnějšími, ale hůře kvantifikovatelnými nepřímými opatřeními (např. regulace okusu zvěří či podpora přirozené obnovy), přestože právě ta mohou být nákladově i ekologicky výhodnější. Absence stabilního, dlouhodobého a přeshraničně koordinovaného finančního plánování je v ostrém rozporu s pomalým vývojem lesních ekosystémů a potřebou dlouhodobého monitoringu, což podstatně omezuje schopnost dosáhnout v rámci EU dlouhodobě trvalé obnovy.

4. ROZDÍLNÉ CÍLE OBNOVY A ROZTŘÍŠTĚNÝ MONITORING – OMEZENÉ MOŽNOSTI SROVNÁNÍ A VYVOZOVÁNÍ ODPOVĚDNOSTI

Většina střeoevropských členských států vnímá důležitost obnovy lesních porostů, avšak jen část z nich systematicky spojuje obnovu s posilováním biodiverzity, klimatické odolnosti a obnovou ekosystémových služeb (např. Rakousko, Německo, Maďarsko a Slovinsko).

Navzdory společným východiskům podle článku 17 směrnice o stanovištích se používané monitorovací metody a indikátory mezi státy výrazně liší. Pouze několik členských států - jako Německo, Rakousko a Polsko - realizuje dlouhodobý monitoring s jasně stanovenými a měřitelnými kritérii úspěšnosti. Zásadním problémem je, že nařízení o obnově přírody dosud nevymezuje jasné a prakticky použitelné cíle „dobrého stavu“ orientované na budoucí podmínky a klimatickou odolnost. Monitorovací kapacity i dostupnost dat jsou navíc v řadě členských států stále nedostatečné.

DOPORUČENÍ PRO TVORBU STRATEGIÍ A PŘEDPISŮ

Národní strategické a legislativní rámce často pojímají obnovu jako součást běžného lesnického hospodaření, avšak jen některé země mají zavedeny jasné mechanismy reakce na velkoplošné disturbance. Pro zajištění harmonizace by členské státy měly přijmout transparentní a standardizované postupy plánování a zavázat se k plnění dlouhodobých cílů obnovy lesních ekosystémů.

1. ZAVÉST SPOLEČNÉ DEFINICE A INDIKÁTORY

Na úrovni EU jednotně vymezit definice pojmů disturbance a degradace lesů a používat společné indikátory pro sledování úrovně obnovy.

Opatření: Evropská komise by ve spolupráci s členskými státy a Evropskou agenturou pro životní prostředí (EEA) měla navrhnout jednotné definice a sady indikátorů.

2. ZAČLENIT ADAPTACI NA ZMĚNU KLIMATU DO VŠECH NÁRODNÍCH PLÁNŮ OBNOVY

Zahrnout regionální, národní a lokální projekce klimatické změny do druhového a provenienčního výběru a zavést mechanismy rychlé reakce na velkoplošné disturbance.

Opatření: Členské státy by měly do roku 2030 vyčlenit část obnovovaných ploch pro testování klimaticky odolných proveniencí a druhově smíšených porostů. Výsledky by měly sloužit k vývoji a zpřesňování modelů pro výběr proveniencí a druhů.

3. ZAJISTIT DLOUHODOBÉ FINANCOVÁNÍ NA CELOEVROPSKÉ ÚROVNI

Opatření: Zajistit dlouhodobé financování, včetně EU zdrojů, pro ochranu biodiverzity a klimaticky adaptovanou obnovu ekosystémů.

4. VYTVOŘIT SPOLEČNÝ EU RÁMEC PRO HODNOCENÍ ÚSPĚŠNOSTI OBNOVY

Postavit hodnocení na indikátorech specifických pro jednotlivé ekosystémy, zachycujících biodiverzitu, strukturální složitost a výsledky obnovy – například zápoj a druhové složení, objem mrtvého dřeva, složení lesní flóry a fauny a klíčové půdní charakteristiky.

Opatření: Evropská komise by měla koordinovat pilotní monitorovací program.

TITLE:

POLICY BRIEF: ACCELERATING FOREST RESTORATION IN CENTRAL EUROPE THROUGH HARMONISATION OF DEFINITIONS, POLICIES, AND ACTION PLANS

AUTHORS:

Slovenian Forestry Institute (SFI), Slovenia: Katja Kavčič Sonnenschein, Marjana Westergren, Boris Rantaša, Anže Japelj,

Austrian Research Centre for Forests (BFW), Austria: Debojyoti Chakraborty, Silvio Schüler, Stefan Ebner, Eszter Buchert,

Forest Research Institute (IBL), Poland: Ewa Zin, Marcin Klisz, Tadeusz Zachara, Wojciech Gil, Pawel Przybylski,

Czech University of Life Sciences Prague (CZU), Czech Republic: Jiří Korecký, Jaroslav Čepl, Jiří Chuchlík, David Chludil, Jan Stejskal,

Landesforstanstalt Mecklenburg-Vorpommern (LFOA-MV), Germany: Eric A. Thurm, Anna Wöhlbrandt,

Croatian Forest Research Institute (CFRI), Croatia: Martina Đodan, Dora Baksa,

Università degli Studi di Padova, TESAF Department, (UNIPD), Italy: Flavio Tacaliti, Francesco Sforza, Emanuele Lingua.

KEYWORDS:

Policy brief, Interreg CE, forest restoration, harmonization

PUBLISHING PLACE:

Ljubljana

PUBLISHER:

Gozdarski inštitut Slovenije

YEAR:

2025

Co-funded by the European Union

DOI 10.20315/gis026